

Flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska: att analysera kontexten för litterära verk

Hans Landqvist och Sofia Tingsell

The cooperating research projects *Language variation in text* at the University of Vaasa, Finland, and *Language, Society and Literature* at the University of Gothenburg, Sweden, are concerned with multilingualism in literary works in which the dominant language is Swedish, interpolated with other languages and/or other linguistic varieties. Empirical research is conducted on contemporary Finnish and Swedish literature, in which Finnish, Meänkieli and other languages and linguistic varieties occur. In addition, the research projects develop theoretical and methodological tools for analysing and describing multilingualism in fiction more generally. This article presents a model for analysing literary works and their context(s) by means of four components: society, sender, receiver and text, including themes of literary works. The model proposed is based on Landqvist and Björklund (2014), who evolve a model by Eriksson and Haapamäki (2011). Here, a revised version of the model in Landqvist and Björklund (2014) is presented in which the concepts 'translanguaging' and 'heritage language' are suggested as tools for analysing multilingual literary works (cf. García & Wei 2014 on translanguaging in literary works).

Nyckelord: analysmodell, arvsspråk, kontextuella komponenter, litterär flerspråkighet, språkväxling, translanguaging

1 Bakgrund, syfte och disposition

Intresset för skönlitteratur på svenska har inte varit särskilt stort bland språkforskare under de senaste decennierna (Svensson & Karlsson 2012: 13), men det finns tecken på att situationen håller på att förändras. Ett exempel är den nyutkomna antologin *Det skönlitterära språket. Tolv texter om stil* (Östman 2015), och ett annat är de samverkande projekten *Språkvariation i text* (SVIT) vid Vasa universitet och *Språk, samhälle och skönlitteratur* (SSoS) vid Göteborgs universitet. Forskarna inom projekten undersöker flerspråkighet och språkväxling i litterära verk där huvudspråket är svenska men där också andra språk, liksom varieteter inom olika språk, uppträder. Inom projekten genomför forskarna empiriska studier av nutida finländska och svenska litterära verk med inslag av finska, meänkieli och andra språk samt varieteter inom språken i fråga. Därtill ska forskarna utveckla teoretisk-metodiska verktyg för att

analysera och beskriva flerspråkighet och språkväxling ur ett mer generellt perspektiv (Vasa universitet [www]; Landqvist & Tingsell 2013).

Även internationellt har intresset för studier av flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur ökat på senare år, vilket Gardner-Chloros och Weston (2015: 183) formulerar som att "the study of written, and specifically literary, code-switching, has only recently enjoyed a surge of interest". Vi väljer att illustrera det ökande intresset med tre specialnummer av tidskrifter, utgivna 2014–2015: *Komparatistik online. Komparatistische Internet-Zeitschrift: Polyglotte Texten* (2014), *Language and Literature: Special Issue: Code-switching in Literature: Expanding the Paradigm* (2015) och *L2 Journal. Special Issue on Literary Translingualism: Multilingual Identity and Creativity* (2015).

I den här artikeln utvecklar vi den modell som Landqvist och Björklund (2014) föreslår för att analysera kontextuella komponenter för litterära verk på svenska där flerspråkighet uppträder. Syftet med artikeln är alltså att bidra till en teoretisk-metodisk utveckling i fråga om analys av kontexten för litterära verk där svenska är huvudspråk men där flerspråkighet och språkväxling uppträder. För att illustrera och konkretisera förslaget utnyttjar vi fyra författare och verk av dem. Tre av författarna är föremål för studier inom SVIT- respektive SSoS-projektet, nämligen den finlandssvenske författaren Kjell Westö, den svenske författaren Mikael Niemi, med stark förankring i Tornedalen, samt den sverigefinska författaren Eija Hetekivi Olsson (se t.ex. Haagensen 2014, 2015; Landqvist 2012a, 2012b, 2014a, 2014b). Till dessa kommer den sverigefinska författaren Susanna Alakoski, vars användning av finska i debutromanen *Svinalängorna* (2006) uppmärksammas av såväl professionella recensenter som "vanliga" läsare (Johansson 2008: 14–15; Österberg 2011: 17–18; Eriksson 2012: 27–28).

Återstoden av artikeln är indelad i fyra kapitel. I det närmast följande kapitlet presenterar vi våra teoretiska utgångspunkter och avgränsar centrala begrepp. Därefter ger vi en övergripande presentation av vårt förslag till analysmodell för att sedan

diskutera modellen. I det avslutande kapitlet summerar vi vårt förslag och anger hur arbetet med att utveckla en analysmodell ska fortsätta.

2 Teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp

På senare år har intresset för forskning om flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur ökat (se t.ex. Lönnroth 2009; Eriksson & Haapamäki 2011: 43–44; Eriksson 2012: 2; Landqvist 2012b: 9, 23, 53–55; Beschnitt & Nilsson 2013: 1; Tidigs 2014: 18; Gardner-Chloros & Weston 2015: 183–184). I denna forskning kommer olika teoretiska perspektiv till uttryck, något som får antas bidra till att terminologin inom området varierar (jfr Tidigs 2014: 45–48). Som exempel väljer vi Beschnitt och Nilsson (2013: 6), som betraktar *multicultural literature* som ”an umbrella term for a heterogenous group of partly overlapping literary phenomena” med *immigration literature*, *allochthon literature*, *minority literature*, *multilingual literature*, *post-colonial literature*, *migration literature* och så vidare. Allra först måste därför de centrala begreppen ’flerspråkig litteratur’ och ’språkväxling i litterära verk’ avgränsas (se t.ex. Schmitz-Emans 2004: 11–16; Knauth 2007: 1; Laakso 2011: 28–32; Eriksson 2012: 8–12; Jonsson 2012: 212–214; Tidigs 2014: 15–16, 45–55; Zemanek & Willms 2014: 1–3 för exempel på definitioner).

De arbetsdefinitioner av de båda begreppen som tillämpas inom SVIT- och SSoS-projekten är som följer. Begreppet ’flerspråkig litteratur’ definieras inom projekten som ”skönlitteratur där det förekommer inslag på andra språk än huvudspråket i det aktuella verket och/eller andra varieteter än standardvarieteten av huvudspråket”. Definitionen för ’språkväxling i litterära verk’ är ”användningen av andra språk och/eller andra varieteter av andra språk än huvudspråket och/eller standardvarieteten av huvudspråket i det aktuella litterära verket” (Landqvist & Björklund 2014: 112; jfr Landqvist 2014a: 60, 64).

I likhet med exempelvis Jonsson (2012: 212) intresserar sig forskarna inom projekten för såväl olika *språk* som olika *varieteter*, även om gränsdragningen mellan de båda

storheterna givetvis är komplicerad (jfr Landqvist 2012b: 13; Tidigs 2014: 53–54). Inte heller är det självklart att en litterär text alltid har ett enda huvudspråk (Tidigs 2014: 15). Inom SVIT och SSoS används benämningen *språkväxling* för både *interlingval* och *intringval* litterär språkväxling (se Landqvist 2012b: 13). Eriksson och Haapamäki (2011: 44–45) intresserar sig främst för förekomsten av och växlingen mellan skilda språk i samma litterära verk (*språkväxling*) men utesluter inte att varieteter inom språk (*varietetsväxling*) kan vara värda att studera. Liknande resonemang förs av Tidigs (2014: 53), som i första hand studerar ”olika språk i traditionell betydelse”, det vill säga ”politiskt erkända språk”, och i andra hand ”annan språklig variation, t.ex. dialekt och slang”. Men Tidigs (2014: 53–55) presenterar ett antal möjliga modifieringar av sin grundprincip, i linje med resonemang hos till exempel Eriksson och Haapamäki (2011) samt Jonsson (2012). Enligt vår mening kan kravet att språk ska vara ”politiskt erkända” inte alltid följas. Exempelvis fick finska, jiddisch, meänkieli, romani och samiska juridisk status som nationella minoritetsspråk i Sverige först vid det senaste sekelskiftet (Jonsson 2012: 214–215). Men det vore orimligt att inte beakta inslag på finska respektive meänkieli i svenskspråkiga litterära verk som är publicerade före denna tidpunkt (jfr Gröndahl 2011 om sverigefinsk och tornedalsk litteratur).

I äldre språkvetenskaplig forskning förekommer en uppfattning att individer som använder två eller flera språk parallellt vid kontakter med andra två- och flerspråkiga människor, ofta kallad *kodväxling*, inte behärskar de aktuella språken på ett fullgott sätt (Hoffmann 1993: 4). Numera ses individens två (eller flera) språk i allt mindre utsträckning som två separata system som ska – eller ens kan – hållas strikt isär. I stället handlar det om att två- eller flerspråkiga individer kan ha tillgång till ”one linguistic repertoire with features that have been societally constructed as belonging to two separate languages” (García & Li Wei 2014: 2). Det kan sägas vara normen att två- och flerspråkiga individer utnyttjar sin språkliga repertoar när sådana individer kommunicerar med varandra (García & Li Wei 2014: 19). På engelska kan fenomenet benämnas *translanguaging*, och det tillhörande begreppet används även, i blygsam omfattning, vad gäller hur författare kan utnyttja en stor språklig repertoar i litterära verk (García & Li Wei 2014: 27). I det följande använder vi den engelska termen

translanguaging, eftersom en etablerad svensk motsvarighet än så länge saknas (Josephson 2015; Svensson 2015: 24; jfr även Rydenvald 2014: 17–18).

Såväl Sebba (2012: 98–99) som Tidigs (2014: 31, 48) konstaterar att kodväxling i samtal har studerats flitigt och att de språkvetenskapliga analysverktygen också använts för att studera hur olika språk möts i skrivna texter. I fråga om litterär flerspråkighet är sociolingvistiska perspektiv något positivt, eftersom språk härigenom ses ”som ett socialt fenomen vars betydelse är avhängig en sociokulturell kontext” (Tidigs 2014: 31). Samtidigt innebär språkvetenskapliga perspektiv en risk, eftersom ”den litterära textens särskilda förutsättningar och flerstämmighet [kan] förbises” (Tidigs 2014: 31), och särskilt flerspråkighet som uppträder i litterära verks dialog kan uppfattas som autentiskt talspråk, om än i skriven form. Med stöd av García och Li Wei (2014) väljer vi därför att tala om *translanguaging* i stället för *kodväxling* i samband med förekomsten och användningen av olika språk och olika varieteter inom språk i litterära verk.

Benämningen *modersmål* (alternativt *förstaspråk*) används ofta om det språk som en individ har lärt sig först, vilket vanligen inte innebär några komplikationer (Rydenvald 2014: 10). Men därtill kan benämningen användas om det språk som en individ använder mest eller det språk som individen samt familjen och vännerna har gemensamt. Det förekommer även en föreställning om att modersmål är det språk som en individ behärskar bäst. Härigenom kan benämningen, och det bakomliggande begreppet, ge upphov till oklarheter, vilket framgår av den översikt som Rydenvald (2014: 10–12) ger. Därför vill vi i det här sammanhanget undvika att använda benämningen *modersmål* (alternativt *förstaspråk*).

Inom engelskspråkig forskning används också *heritage language* för att beteckna ett språk som en individs familj talar och som inte är det omgivande samhällets majoritetsspråk (Johannessen & Salmons 2015: 2; se även Rydenvald 2014: 23–24). I fortsättningen använder vi den svenska termen *arvsspråk* i stället för den engelska *translanguaging* (jfr Josephson 2015; Norrby 2014: 4). Till skillnad från *modersmål* implicerar inte *arvsspråk* att detta språk är en individs första, mest använda eller starkaste språk. En talare av ett arvsspråk kan alltså ha en mer eller mindre god förmåga

att använda språket i fråga. För en individ som har en liten förmåga till produktion och/eller reception kan språket snarast fungera som ett uttryck för identitet och som ett band till äldre generationer (He 2010: 67). Talare av arvsspråk har typiskt drag av såväl förstaspråks- som andraspråkskompetens. Exempelvis har en sådan talare ofta god fonologisk behärskning, vilket gör att personen kan låta som en förstaspråkstalare. Samtidigt kan personen också uppvisa drag som till exempel begränsad behärskning av grammatiska mönster, vilket mer påminner om andraspråkstalare (Montrul 2010: 12).

Vi anser att begreppet 'arvsspråk' har en klar fördel framför 'modersmål' i samband med litterära verk där translanguaging ingår. Både författare och läsare kan ha varierande kompetens i fråga om andra språk, och varieteter inom språk, än huvudspråket i litterära verk. Trots detta kan de aktuella språken och/eller varieteterna ha betydelse för författare och/eller läsare som individer och för de litterära verken i fråga.

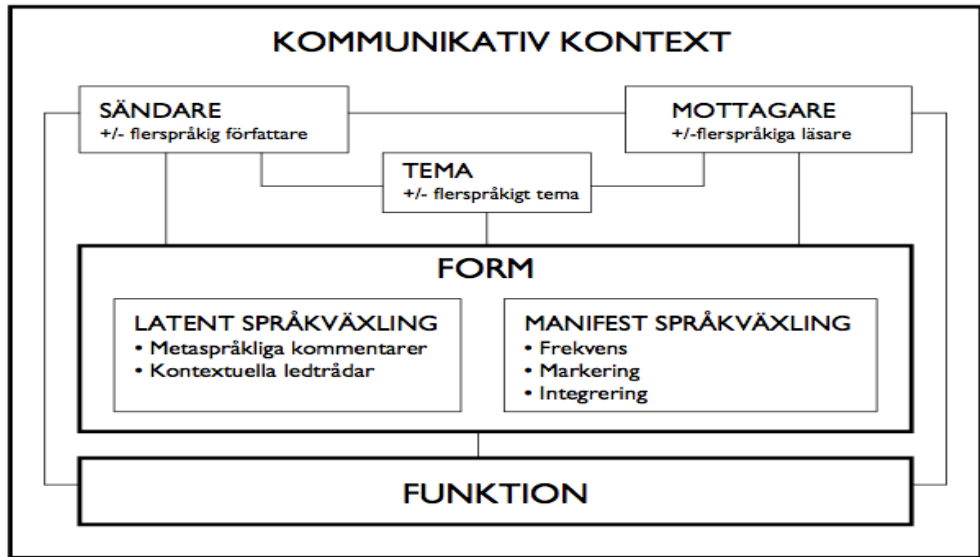
3 Två modeller för att analysera kontexten för litterära verk

På samma sätt som Tidigs (2014: 22) sätter forskarna inom SVIT och SSoS de litterära verken i centrum för analysen, men liksom bland annat Knauth (2007) och Sebba (2012) anser vi att kontexten för verken även måste beaktas. Utifrån en litteraturvetenskaplig utgångspunkt betonar Knauth (2007: 18) författares och läsares olika roller i den aktuella kulturen, medan Sebba (2012: 100), som har en språkvetenskaplig utgångspunkt, understryker betydelsen av att uppmärksamma både textproducenters/författares och textkonsumenters/läsares språkliga preferenser och kompetenser. Därtill behöver forskaren veta någonting om "the context in which the reading of the text will take place – the literacy *events* [...] in which it may feature" (Sebba 2012: 100, kursiv stil i originalet; se Beschnitt & Nilsson 2013: 15 och Tidigs 2014: 31–32, 48–49 för liknande resonemang).

Tidigs (2014: 22) poängterar att effekterna av flerspråkighet och språkväxling i litterära verk inte går att lösgöra från den aktuella kontexten. Därför måste forskare utnyttja

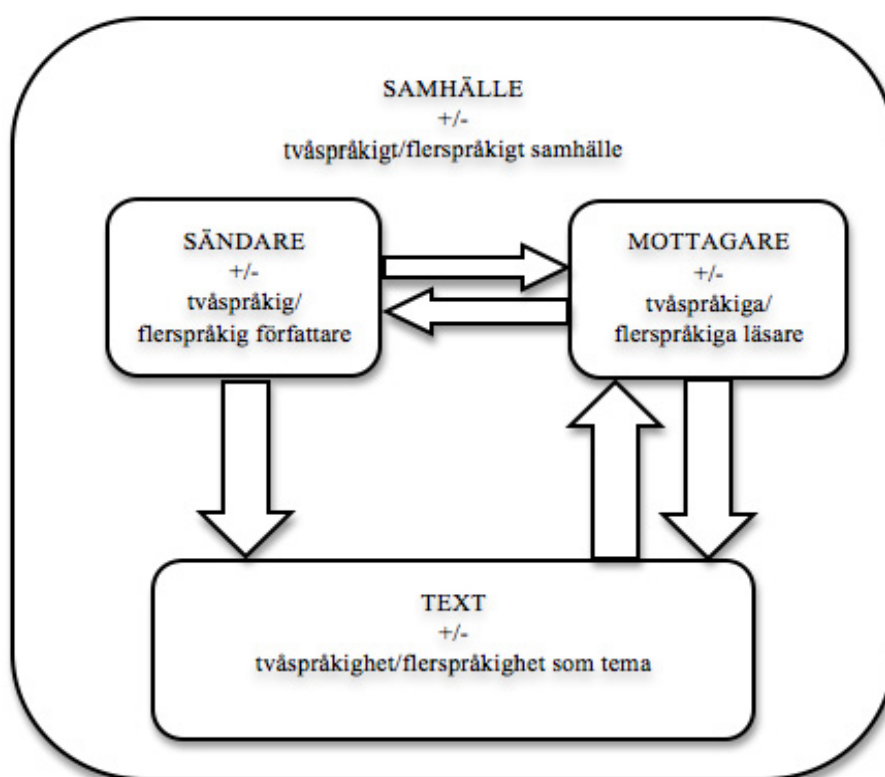
sekundärmaterial som intervjuer med författare, recensioner av verk, informationsmaterial från bokförlag, webbplatser som författare driver med mera för att ”föra kontexten närmare och därmed nyansera och perspektivera läsningarna av de skönlitterära texterna” (Tidigs 2014: 23). Här är det värt att nämna att också inom språkvetenskapligt förankrad textforskning har kontexten alternativt kontexter fått större uppmärksamhet på senare år (Svensson & Karlsson 2012: 17).

Med hänsyn till ovanstående resonemang är en utgångspunkt för SVIT- och SSoS-projekten den analysmodell som Eriksson och Haapamäki (2011), samt Eriksson (2012), föreslår. Eriksson (2012: 2) sammanfattar modellen som att ”den *kommunikativa kontexten*, dvs. sändare, mottagare och samhälle, kring det litterära verket, samt även dess tema, påverkar *språkväxlingens form* och [...] dessa tillsammans får konsekvenser för *språkväxlingens [litterära] funktioner*” (kursiv stil tillagd). I figur 1 ges en visuell representation av modellen:

Figur 1. Analysmodell utifrån den kommunikativa kontexten, språkväxlingens form och språkväxlingens funktioner (Eriksson & Haapamäki 2011: 49; Eriksson 2012: 18).

Som framgår av Landqvist och Björklund (2014: 124) är det kombinationen av huvudkomponenter som gör att forskarna inom SVIT- och SSoS-projekten väljer att utnyttja modellen. Den kritik som framförs mot den av bland annat Lönnroth (2014: 12) och Tidigs (2014: 40, 59, 61) gör dock att modellen bör granskas kritiskt (jfr Eriksson 2012: 73–76; Landqvist 2014a: 62; Landqvist & Björklund 2014: 131). Därför utarbetades den modell för att analysera komponenten *kommunikativ kontext* som presenteras i Landqvist och Björklund (2014), vilken illustreras med figur 2:

Figur 2. Analysmodell för *kommunikativ kontext* (Landqvist & Björklund 2014: 125).

En jämförelse av figur 1 och 2 visar att komponenterna *sändare/författare* och *mottagare/läsare* ingår i båda modellerna. I figur 1 återfinns komponenten *tema*, vilken motsvaras av *text* i figur 2. 'Text' är ett begrepp som avgränsas på olika sätt (jfr Svensson & Karlsson 2012: 6–11), och vår definition är "sammanhängande språklig

enhet, medierad i skrift, vilket skiljer sig från andra språkliga enheter som till exempel muntliga samtal eller yttranden”. Definitionen anknyter till en av de två definitioner som Svensson och Karlsson (2012: 11) meddelar, nämligen ”en text är ett skrivet eller tryckt yttrande med tydligt markerad kohesion”. Därtill använder vi *tema* i samband med *text*, nämligen när det gäller en texts *tematik* i betydelsen ’närvaron eller frånvaron av flerspråkighet som ett tema i en viss litterär text’ (jfr Tidigs 2014: 80–82). I båda figurerna ingår en fjärde komponent, ett *samhälle* som omger de tre tidigare nämnda komponenterna, även om ingen explicit benämning för denna återfinns i figur 1. Plus- respektive minustecknen i figurerna visar möjligheten att sändare är två- eller flerspråkiga, att mottagare är två- eller flerspråkiga, att två- eller flerspråkighet är ett tema i texter samt att samhällen är två- eller flerspråkiga.

Modellen i figur 1 kan sägas vara dynamisk i den meningen att kontexten har betydelse för språkväxlingens form och att kontext och form har betydelse för språkväxlingens funktioner (jfr Eriksson 2012: 2). I en annan mening är modellen statisk, eftersom Eriksson och Haapamäki (2011) liksom Eriksson (2012) inte diskuterar eventuella former av interaktion genom och mellan de kontextuella komponenterna i figur 1. Modellen i figur 2 försöker fånga en sådan dynamik i form av möjliga möten mellan sändare och mottagare. Dessa möts givetvis främst i och genom den aktuella litterära texten, vilket markeras genom de tjockare pilarna. Men det finns också andra vägar, illustrerade av de smalare pilarna, som är dubbelriktade för att markera att både sändare och mottagare kan ta initiativ.

Författare eller förlag kan ta initiativ genom förord till litterära verk (se t.ex. Westö 2005) eller webbplatser med information om författare, verk, utmärkelser, recensioner och så vidare (Landqvist & Björklund 2014: 126). Författares egna webbplatser erbjuder en annan möjlighet för författare och läsare att mötas, och sociala medier kan utnyttjas (se t.ex. Susanna Alakoski [www] och Camilla Läckberg [www]). Publika arrangemang är ytterligare en möjlighet. Exempelvis beskrivs Susanna Alakoski som ”en författare som vidgat sitt uppdrag” genom att hon håller många föredrag för allmänheten (Schottenius 2015). Också andra aktörer än förlag och författare kan bidra till att sändare och mottagare möts, till exempel personer som skriver bloggar med böcker som

tema (Österberg 2011: 24). Slutligen kan läsare ta kontakt med författare genom digital teknik eller skrivna brev.

I det här sammanhanget är forskningsprojektet *Att förhandla litterärt värde. Sverige 2013* av intresse (Forslid m.fl. 2013, 2015). Inom detta litteraturvetenskapliga projekt studeras hur olika aktörer i olika rum förhandlar fram litteraturens värden: ”inom bokförlagen, i tidskrifter, radio och tv, under liveframträdanden och på bokmässor, i bokhandeln och på biblioteken” (Forslid m.fl. 2013: 122). Bland aktörerna finns även sådana som tidigare har haft svårt att komma till tals i offentligheten: ”lustläsare med egna hemsidor, amatörskrubenter på communities, bokbloggare, deltagare i det alltmer växande antalet bokcirkel, besökare på bokmässor och litteraturfestivaler” (Forslid m.fl. 2013: 122–123). Också forskarna inom projektet *Att förhandla litterärt värde. Sverige 2013* betonar alltså att olika aktörer, utöver författare och läsare som möts i och genom litterära verk, spelar en viktig roll för synen på litterära verk och litterära värden.

I återstoden av artikeln diskuterar vi modellen som visualiseras i figur 2. För att illustrera modellen används de fyra författare och verk av dem som anges i kapitel 1.

4 Kontextuell analys utifrån fyra komponenter

De fyra centrala komponenterna för analysen presenteras här i var sitt avsnitt; *samhället* som omger det aktuella litterära verket och samhället som skildras i det litterära verket, *sändaren* med sin/a språkliga kompetens/er, *mottagarna* med sin/a språkliga kompetens/er samt *texten* med sitt tema/sina teman i relation till språkliga förhållanden.

4.1 Samhälle

Statistiska uppgifter om antalet talare av olika språk, tillsammans med eventuell lagstiftning om olika språks juridiska ställning i ett visst samhälle, är en möjlighet för att belysa de språkliga förhållandena i samhället i fråga (jfr Landqvist & Björklund 2014: 126–127). Men statistik kan saknas, statistik kan ge en bild som inte är entydig

och statistiska uppgifter från olika länder är inte alltid möjliga att jämföra (jfr Latomaa 2012). Det finns till exempel inte någon registrering av människors förstaspråk/modersmål i Sverige, och därmed inte några helt tillförlitliga uppgifter om antalet talare av olika språk (Institutet för språk och folkminnen [www]). Inte heller ger juridiska förhållanden alltid en fullständig bild av situationen i ett samhälle, till exempel det finländska. Sedan 1919 är finska och svenska Finlands båda nationalspråk, och på senare år har också romani, samiska och teckenspråk, både finskt och finlandssvenskt, fått en stärkt ställning. Möjligheterna att använda svenska varierar dock i Finland, och detsamma gäller de övriga nämnda språken liksom andra språk (Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi 2012: 17, 24–25). Språkstatistik och uppgifter om juridiska förhållanden kan bidra till den kontextuella analysen men måste bedömas med ett kritiskt öga.

Vidare kan bokförlag inverka på hur eventuell flerspråkighet i samhällen kommer till uttryck i litterära verk, beroende på det språkliga klimatet i det samhälle som förlagen verkar i. Exempelvis visar af Hällström-Reijonen (2012: 57–70, 78–90) hur finländska bokförlag, från slutet av 1800-talet, blir allt mer toleranta mot språkliga särdrag för svenskan i Finland, inklusive fennicismer och inslag på finska, i skönlitteratur. Attityder hos bokförlag och läsare kan också inverka på vilka verk som ges ut. Gröndahl (2012) formulerar frågan ifall svenska förlag och läsare enbart är intresserade av sverigefinska författare som skriver om ”utslagna, alkoholiserade eller i övrigt miserabla finländare”. Därtill undrar hon när det ska ges ut romaner om framgångsrika finländare i Sverige eller om sverigefinländare som bevarat sitt språk, ”lever alldeles bekväma medelsvenssonliv” och är väl integrerade i det svenska samhället (Gröndahl 2012).

Slutligen kan forskare analysera och beskriva det samhälle som omger litterära verk liksom de samhällen som författare skildrar. Exempelvis hävdar Ekman (2014: 20–21) att finlandssvenska prosaförfattare möter en ny utmaning från 1900-talets sista decennier genom att svenskan i det finländska samhället

alltmer förvandlas till ett språk för privatlivet, åtminstone i städer och i södra Finland. Det förde med sig problem för de författare som realistiskt ville skildra samtiden, i och med att segment av

svenskan i Finland som hänför sig till arbetslivet och samhället försvagas. Å andra sidan har dessa begränsningar fungerat som en konstnärligt stimulerande utmaning.

Givetvis ska forskares bedömningar av omgivande samhällen, liksom deras bedömningar av samhällen i litterära verk, granskas kritiskt. För att bedöma Ekmans slutsats om svenska som ”ett språk för privatlivet” kan till exempel statistiska uppgifter, juridiska förhållanden och språkvetenskapliga studier av språkanvändning i det finländska samhället utnyttjas.

4.2 Sändare

Enligt vår uppfattning finns det två möjligheter för att bedöma ifall sändaren bakom ett visst litterärt verk är två- eller flerspråkig, nämligen författares bedömning av den egna kompetensen respektive utomstående personers bedömningar (jfr Eriksson 2012: 19; Tidigs 2014: 22–23). Exempelvis konstaterar Eija Hetekivi Olsson kortfattat i en intervju att ”[j]ag kan finska” (West 2012). På ett kanske lite onödigt modest sätt beskriver Kjell Westö sig som ”nästan helt tvåspråkig”, medan Susanna Alakoski anser att hennes finska har sina begränsningar (Arle 2006; Bäckstedt 2006; Arnstad 2010).

De tre författarna motiverar inte sina bedömningar, och det är inte oväntat med tanke på svårigheterna att bedöma språklig kompetens (jfr t.ex. Hoffmann 1993: 15–32). Författares bedömningar ska dock inte anammas okritiskt, särskilt inte med tanke på det synsätt som ’arvsspråk’ erbjuder i fråga om språklig kompetens och identitet.

Den andra möjligheten innebär att utomstående bedömer författares kompetens, antingen i direkt kontakt med författaren eller indirekt genom författares litterära verk. Eija Hetekivi Olssons talade svenska beskrivs av en journalist (Jurjaks 2012) som att den ”klingar av både finska och göteborgska”, och enligt en annan journalist (Josefsson 2012) har författaren en finsk brytning ”som träder fram när hon blir känslsam”. Flera recensenter uppmärksammar stavfel i finska ord i Susanna Alakoskis *Svinalängorna* som just en brist (Johansson 2008: 7, 14; jfr Arle 2006). Men en recensent anser att de finska stavfelen i originalet – liksom de svenska stavfelen i den finska översättningen –

i stället är en förtjänst hos verket; felen visar nämligen ”på ett utmärkt sätt främlingskapet i romanen” (Johansson 2008: 15). Därtill kan finska sägas vara Susanna Alakoskis arvsspråk. Hon behärskar inte språket på en helt infödd nivå, vilket här visar sig i fråga om ortografi och morfologi (jfr Montrul 2010: 12 om kompetenser hos talare av arvsspråk). Men finska är det första gemensamma språket i hennes ursprungsfamilj, och finska är en central komponent i Alakoskis identitet (jfr Arle 2006; Arnstad 2010). Finskans och svenskans olika roller beskriver Susanna Alakoski som att ”[j]ag har ett känslspråk i finskan och ett skrift- och arbetsspråk i svenskan” (Arle 2006).

Bedömningar av utomstående är inte oproblematiske, eftersom det inte alltid är klart vad bedömningen egentligen bygger på eller vilken kompetens som bedömaren har (jfr Eriksson 2012: 19). En tydlig illustration av detta återfinns hos Österberg (2011: 17), som hävdar att recensenter av *Svinalängorna* uppmärksammar ”den finlandssvenska brytningen” hos huvudpersonen Leena och andra finsktalande, fast de bryter på finska när de talar svenska.

4.3 Mottagare

Som framgår i avsnitt 4.1 är det mer eller mindre svårt att avgöra förekomsten eller graden av två- eller flerspråkighet i ett visst samhälle på en samhälls nivå. Det är också mer eller mindre svårt att avgöra hur utbredd två- eller flerspråkighet är i ett visst samhälle på individnivå, det vill säga hos mottagare av litterära verk där två- eller flerspråkighet uppträder. Detta faktum bör rimligen ha någon betydelse för hur sändaren hanterar språkliga uttryck för två- eller flerspråkighet i sina verk (jfr Landqvist & Björklund 2014: 129). Situationen kan beskrivas som att en författare måste bedöma möjligheterna för att translanguaging ska fungera som ett verktyg för att skapa de effekter som författaren eftersträvar i det litterära verket.

Exempelvis bör det finnas relativt goda möjligheter för att finlandssvenska läsare i Finland ska förstå inslag på finska i litterära verk på svenska, även om inte alla finlandssvenskar behärskar finska och svenska lika bra eller vill använda båda språken i alla situationer (Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi 2012: 21). Däremot kan

finlandssvenska författare mötas av negativa reaktioner om deras verk ges ut i Sverige och läses av människor som saknar såväl kunskaper om svenskan i Finland som kunskaper i finska (jfr von Born 2005). Finlandssvenska författare kan vara medvetna om denna ”risk”. Detta visar exempelvis Kjell Westös förord till novellsamlingen *Lugna favoriter*, som gavs ut i Sverige 2005:

Låt mig alltså genast säga att jag vet att jag har läsare som inte kan förutsättas veta att ”Lintsi” är Helsingfors nöjesfält Borgbacken (”Linnanmäki” på finska, därav smeknamnet), att ”rotsi” betyder överrock och ”kama” prylar, att ishockeyklubban hette ”staga” i 1970-talets Helsingfors och att meningen ”se on ihan sumee äijä” betyder ”gubben är helt insnöad”. Och, jo, det har hänt att jag har funderat på om jag inte borde ha en ordlista i slutet av mina böcker. Men samtidigt ser jag den orena helsingforssvenskan som ett svenskt idiom bland andra, och dessutom kan den vara härligt mustig när den är som bäst. (Westö 2005: 7–8.)

Kjell Westös resonemang kan kopplas till den diskussion som Björkvall (2003) för om *modelläsare*, det vill säga de läsare som en skribent föreställer sig ska läsa en viss text. I sammanhanget måste det dock sägas att de modelläsare som en viss skribent konstruerar inte nödvändigtvis alltid sammanfaller med de faktiska läsarna av en viss text, *empiriska läsare* (Björkvall 2003: 24–26). Det förefaller sannolikt att författaren av ett visst litterärt verk tänker sig att läsarna i första hand har vissa egenskaper i fråga om geografisk tillhörighet, biologisk ålder, intresseområden och så vidare. Trots rimligheten i ett sådant antagande kan författare hävda att de vänder sig till alla människor som lever i ett visst geografiskt område. Exempelvis säger Eija Hetekivi Olsson att

– Min bok [*Ingenbarnsland*] är inte skriven till en specifik grupp av människor. Den handlar om oss alla, om förortsliv upplevt utifrån ett barn- och elevperspektiv och den är till för alla. (Josefsson 2012; se även West 2012.)

Med stöd av Björkvalls resonemang om modelläsare tror vi dock att det är vanligare att författare försöker föreställa sig läsare i viss målgrupp för att kunna anpassa sin litterära text efter dem än att författare hävdar att deras verk ”är till för alla”. Utifrån Westö (2005) anser vi att modelläsaren av *Lugna favoriter* är människor som är bekanta med förhållanden i Helsingfors, som behärskar en speciell svensk varietet och som behärskar finska. Men också andra läsare är välkomna, och Westö ger sina läsare i Sverige ”några

nycklar i sitt förord och bokens enda helfinska mening finns också översatt här” (von Born 2005).

Ett andra exempel på hur författare identifierar modelläsare erbjuder romanen *Populärmusik från Vittula* (2000). Genom denna säger sig Mikael Niemi i första hand vända sig till tornedalningar som behärskar svenska och meänkieli alternativt finska. Av hänsyn till icke-tvåspråkiga tornedalningar översätts dock vissa inslag på meänkieli till svenska (Jonsson 2012: 217). Den tänkta modelläsaren är alltså en tvåspråkig tornedaling. Genom de översatta inslagen på meänkieli får också läsare som inte tillhör denna grupp möjlighet att förstå inslagen på meänkieli (och finska) i den svenska huvudtexten (jfr Landqvist 2012b: 45). Här kan begreppet 'translanguaging' vara aktuellt. Niemi försöker utnyttja hela sin språkliga repertoar men tar hänsyn till läsare som inte har samma kompetens. Därtill kan resonemanget om 'arvsspråk' tillämpas; alla tornedalningar behärskar inte meänkieli på en hög nivå, men språket kan vara viktigt som identitetsmarkör och fungera som länk till tidigare generationer som behärskade meänkieli bättre.

4.4 Text

Vi anser att forskare har tillgång till tre möjligheter för att bedöma ifall ett litterärt verk har två- eller flerspråkighet som sitt tema alternativt ett av sina teman. Den första möjligheten är att författaren uttalar sig om temat eller temana genom att låta berättaren i det aktuella verket fungera som sitt språkrör eller genom att låta en eller flera personer i verket fungera som språkrör. Den andra är att författaren uttalar sig om temat eller temana via andra kanaler än det egna verket. Exempel är intervjuer med journalister, kontakter med forskare och uttalanden via webbplatser eller sociala medier. Den tredje och sista möjligheten innebär att andra än författaren, till exempel journalister eller forskare, bedömer ifall två- eller flerspråkighet kan sägas vara temat eller ett av temana för det aktuella litterära verket.

Som exempel använder vi Mikael Niemis *Populärmusik från Vittula* (2000) och *Mannen som dog som en lax* (2006) samt Eija Hetekivi Olssons *Ingenbarnsland* (2011).

Niemis båda romaner utspelar sig i Tornedalen, och språks status och användning spelar en central roll i dem (se t.ex. Landqvist 2014a: 66–67). Hetekivi Olssons roman utspelar sig under 1900-talets båda sista decennier i göteborgska förorter där människor med många olika språk och kulturer möts (se t.ex. Landqvist 2014b: 214–217).

I Niemis *Mannen som dog som en lax* ingår uttalanden om två- och flerspråkighet, såväl i relationen som i dialogen (jfr Tidigs 2014: 56–57 om flerspråkighet i relation och dialog). Exempelvis reflekterar berättaren i romanen över flerspråkighetens möjligheter och enspråkighetens begränsningar, och de svenskspråkiga personerna i romanen förvånas över de två- eller trespråkiga tornedalingarna, som talar både svenska och meänkieli samt eventuellt därtill finska (se t.ex. Niemi 2006: 40, 182). Också Hetekivi Olsson låter reflektioner över språkets betydelse komma till uttryck i sin roman, både genom berättaren och genom personer i romanen. Bland personerna som reflekterar märks främst huvudpersonen Miira. Hon funderar bland annat över om hennes svenska ska räcka till för att hon ska kunna studera till läkare och om hennes finska är tillräcklig för att klara av alla sociala situationer (Hetekivi Olsson 2011: 197, 254). Vidare har Mikael Niemi i olika sammanhang uttalat sig om syftet med *Populärmusik från Vittula*. Uttalandena kan sammanfattas som att Niemi vill sprida kunskap om språk och kultur i Tornedalen. Liksom i de uttalanden som Niemi gör genom berättaren och personer i *Mannen som dog som en lax* är flerspråkighet någonting positivt. Slutligen har forskare, oftast utifrån litteraturvetenskapliga utgångspunkter, påpekat att två- och flerspråkighet är ett centralt tema i Mikael Niemis båda romaner (jfr t.ex. Gröndahl 2011: 238; Jonsson 2012: 228; Landqvist 2012a: 145, 2012b: 20–23, 2014a: 62, 66–67).

Vår uppfattning är att den andra av de tre möjligheterna – författarens egna uttalanden – får sägas ha störst tyngd. De båda andra får däremot hanteras med större varsamhet, då de innefattar tolkningar av en eller flera forskare (jfr Jonsson 2012: 216).

5 Summering och fortsättning

I den här artikeln föreslår vi en modell för att analysera kontexten för litterära verk där två- eller flerspråkighet uppträder i form av interlingval och/eller intralingval språkväxling. Modellens utgångspunkt är den analysmodell med de tre huvudkomponenterna *kommunikativ kontext*, *språkväxlingens form* och *språkväxlingens litterära funktioner* som Eriksson och Haapamäki (2011) samt Eriksson (2012) föreslår. Därtill är vårt förslag en utveckling av den modell för att analysera komponenten kommunikativ kontext som presenteras i Landqvist och Björklund (2014). Vårt förslag till kontextanalys innefattar fyra komponenter, nämligen *samhället*, såväl det samhälle som omger ett litterärt verk som det samhälle som skildras i verket i fråga, *sändaren/författaren*, som är utrustad med sin/a språkliga kompetens/er, *mottagarna/läsarna*, vilka har sin/a språkliga kompetens/er, samt *texten*, som kan ha två- eller flerspråkighet som sitt tema eller ett av sina teman. Jämfört med Landqvist och Björklund (2014) nyanseras vissa perspektiv, och de i sammanhanget nya begreppen 'translanguaging' och 'arvsspråk' introduceras och används i stället för 'kodväxling' och 'modersmål'.

För det fortsatta arbetet vill vi presentera två utvecklingsmöjligheter. Den första av dessa föreslås av Haagensen (2015) och innebär att *bokförlag* bör utgöra en femte kontextuell komponent i stället för att ingå i komponenten *samhälle*. Som framgår av avsnitt 4.1 kan bokförlag – tillsammans med andra aktörer – spela en väsentlig roll för vad som publiceras i ett samhälle och hur litterära värden förhandlas fram. Därför bör Haagensens förslag övervägas för det fortsatta arbetet.

Den andra utvecklingsmöjligheten tar sin utgångspunkt i den distinktion mellan språkväxlingens båda former som Eriksson och Haapamäki (2011: 45–46) samt Eriksson (2012: 20–21) presenterar. Som framgår av figur 1 skiljer de båda forskarna mellan *latent (implicit)* och *manifest (explicit) språkväxling* (jfr även Laakso 2011: 31 om *intertextual [implicit]* och *intratextual [explicit] multilingualism*). Genom latent språkväxling kan författare signalera närvaron av andra språk och/eller varieteter inom språk än huvudspråket genom metaspråkliga kommentarer som till exempel ”– Har du

hört vad som hände Martin Udde? fortsatte han på sin *meänkieli*” (Niemi 2006: 45). Författare kan också använda kontextuella ledtrådar som personnamn, ortnamn eller kulturbundna företeelser, till exempel efternamnet ”Niemi”, ortnamnet ”Laurentausta” och bakverket ”kangoskakor” i *Mannen som dog som en lax* (Niemi 2006: 36, 39). Manifest språkväxling innebär att författare använder ”enskilda ord eller längre sekvenser på andra språk än romanens huvudspråk” (Eriksson & Haapamäki 2011: 46).

Vi anser att de båda formerna av språkväxling är av så olika karaktär att det är motiverat att diskutera ifall latent och manifest språkväxling är två former av språkväxling eller om det är enbart den kategori som Eriksson och Haapamäki kallar *manifest språkväxling* som är just *språkväxling* (jfr Jonsson 2012: 229; Tidigs 2014: 16, 50–55). Möjligen kan kategorin *latent språkväxling* i stället föras till huvudkomponenten *kommunikativ kontext*, i så fall till komponenten *samhälle*, då det samhälle som författaren i fråga beskriver i sitt litterära verk. Den här möjligheten bör diskuteras vidare.

Arbetet med att utveckla teoretisk-metodiska verktyg inom forskningsprojekten SVIT och SSoS fortsätter alltså med utgångspunkt i de tre huvudkomponenterna den kommunikativa kontexten, språkväxlingens form och språkväxlingens litterära funktioner. Därtill hoppas vi att analysmodellen ska användas också vid analyser av litterära verk med andra huvudspråk än svenska för att pröva den föreslagna modellen för kontextuell analys liksom den kommande analysmodellen som ska beakta samtliga tre komponenter. Härigenom kan SVIT och SSoS bidra till arbetet med att utforska flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur också utanför Finland, Sverige och övriga Norden. Detta är positivt, eftersom flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur är ett stort och mångfacetterat forskningsområde, som förtjänar att utforskas mer än vad som har gjorts tidigare (jfr t.ex. Laakso 2011: 34; Tidigs 2014: 18; Gardner-Chloros & Weston 2015: 184).

Litteratur

- Alakoski, Susanna (2006). *Svinalängorna*. Stockholm: Bonnier.
- Arle, Solveig (2006). Man måste tala om klass. *Ny Tid* 10/2006. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://www.nytid.fi/2006/10/man-maste-tala-om-klass/>
- Arnstad, Maria (2010). Genomfunderad. *Språktidningen* 1/2010, 32–35.
- Beschmitt, Wolfgang & Magnus Nilsson (2013). "Multicultural Literatures" in a Comparative Perspective. I: *Literature, Language, and Multiculturalism in Scandinavia and the Low Countries*, 1–15. Red. Wolfgang Behschnitt, Sarah De Mul & Liesbeth Minnaard. Amsterdam/New York: Rodopi.
- Björkvall, Anders (2003). *Svensk reklam och dess modellösare*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Born, Heidi von (2005). Noveller som anteckningar för minnet. *Svenska Dagbladet* 10.1.2005.
- Bäckstedt, Eva (2006). Westös värld är tvåspråkig. *Svenska Dagbladet* 2.10.2006.
- Camilla Läckberg [www] = Camilla Läckberg. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://camillalackberg.se/>
- Ekman, Michel (2014). Uppkomsten av en minoritetslitteratur. I: *Finlands svenska litteratur 1900–2012*, 13–21. Red. Michel Ekman. Helsingfors/Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland/Atlantis.
- Eriksson, Harriet (2012). Språkväxling i fyra svenska samtidsromaner. Avhandling pro gradu. Åbo Akademi.
- Eriksson, Harriet & Saara Haapamäki (2011). Att analysera litterär flerspråkighet. I: *Svenskan i Finland 12*, 43–52. Red. Sinikka Niemi & Pirjo Söderholm. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Forslid, Torbjörn, Jon Helgason, Lisbeth Larsson, Christian Lenemark, Anders Ohlsson & Ann Steiner (2013). Att förhandla litterärt värde. Sami Said och *Väldigt sällan fin*. *Tidskrift för litteraturvetenskap* 3–4/2013, 121–134.
- Forslid, Torbjörn, Jon Helgason, Lisbeth Larsson, Christian Lenemark, Anders Ohlsson & Ann Steiner (2015). *Höstens böcker. Litterära värdeförhandlingar 2013*. Göteborg/Stockholm: Makadam.
- García, Ofelia & Li Wei (2014). *Translanguaging. Language, Bilingualism and Education*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gardner-Chloros, Penelope & Daniel Weston (2015). Code-switching and multilingualism in literature. *Language and Literature* 24 (2), 182–193. [Citerat 30.8.2015.] Tillgänglig: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/language-and-literature/journal200860/>
- Gröndahl, Satu (2011). Från språkförbistring till samlevnad. Unga röster i sverigefinsk och tornedalsk litteratur. I: *Både och, sekä että. Om flerspråkighet. Monikielisyydestä*, 224–243. Red. Heidi Grönstrand & Kristina Malmio. Helsingfors: Schildts.
- Gröndahl, Satu (2012). Sprit och misär som varumärke. *Ny Tid* 9/2012. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://www.nytid.fi/2012/09/sprit-och-misar-som-varumarke/>
- Haagensen, Bodil (2014). Språkväxling i *Vinteräpplen* och i *Gå inte ensam ut i natten*. I: *Svenskans beskrivning* 33, 98–108. Red. Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Haagensen, Bodil (2015). "Hur vore det med ett chambré separée på Golf Casino?" Språkväxling i Kjell Westös roman *Hägring* 38. I: *Svenskan i Finland* 15, 30–47. Red. Mona Forsskåhl, Marja Kivilehto, Johanna Koivisto & Pasi Metsä. Tammerfors: Tampere University Press.
- He, Agnes Weiyun (2010). The Heart of Heritage: Sociocultural Dimensions of Heritage Language Learning. *Annual Review of Applied Linguistics* 30, 66–82.
- Hetekivi Olsson, Eija (2011). *Ingenbarnsland*. Stockholm: Bonnier.
- Hoffmann, Charlotte (1993). *An Introduction to Bilingualism*. London/New York: Longman.
- Hällström-Reijonen, Charlotta af (2012). *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.

- Institutet för språk och folkminnen [www] = Internationella modersmålsdagen. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://www.sprakochfolkminnen.se/folkminnen/handelser-i-almanackan/kalender/i-almanackan/handelser-i-almanackan/2014-02-14-internationella-modersmalsdagen.html/>
- Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (2015). The study of Germanic heritage languages in the Americas. I: *Germanic Heritage Languages in North America. Acquisition, attrition and change*, 1–17. Red. Janne Bondi Johannessen & Joseph C. Salmons. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Johansson, Emil (2008). *Ett dubbelt mottagande: Susanna Alakoskis Svinlängorna i pressen*. Examensarbete för kandidatexamen. Avdelningen för finska, Institutionen för baltiska språk, finska och tyska, Stockholms universitet.
- Jonsson, Carla (2012). Making Silenced Voices Heard. Code-Switching in Multilingual Literary Texts in Sweden. I: *Language Mixing and Code-Switching in Writing. Approaches to Mixed-Language in Written Discourse*, 212–232. Red. Mark Sebba, Shahrzad Mahootian & Carla Jonsson. London: Routledge.
- Josefsson, Erika (2012). Rasande röst från förorten. *Göteborgs-Posten* 27.1.2012.
- Josephson, Olle (2015). Gamla ord kan inte beskriva det nya Sverige. *Svenska Dagbladet* 13.12.2015.
- Jurjaks, Arvid (2012). Skriver om fattigdom och segregation. *Sydsvenska Dagbladet* 4.3.2012.
- Kansalliskielistrategia/Nationalspråksstrategi. Valtioneuvoston periaatepäätös/Principbeslut av statsrådet* (2012). Helsinki/Helsingfors: Valtioneuvoston kanslia/Statsrådets kansli.
- Knauth, K. Alfons (2007). Literary Multilingualism I: General Outlines and Western World. I: *Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS). Developed under the Auspices of the UNESCO*. Red. Marcio Seligmann-Silva m.fl. Oxford. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: http://www.eolss.net/Komparativistik_online.Komparativistische_Internet-Zeitschrift_Polyglotte_Texten (2014). 2/2014. [Citerat 30.8.2015.] Tillgänglig: <http://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/36228/>
- L2 Journal. An electronic refereed journal for foreign and second language educators. Special Issue on Literary Translingualism: Multilingual Identity and Creativity* (2015). 7 (1). [Citerat 30.8.2015.] Tillgänglig: https://escholarship.org/uc/uccllt_l2;volume=7;issue=1/
- Laakso, Johanna (2011). Linguistic approaches to Finno-Ugric literary multilingualism. I: *Multilingualism and Multiculturalism in Finno-Ugric Literatures*, 26–36. Red. Johanna Laakso & Johanna Domokos. Zürich/Münster: LIT Verlag.
- Landqvist, Hans (2012a). ”Hennes röst blev tonlös när hon började prata svenska”: litterär flerspråkighet och språkväxling. *VAKKI Publications* 1, 142–152.
- Landqvist, Hans (2012b). ”– Kuka ... puhhuu ...? stönade Esaias. Vem pratar?” Litterär flerspråkighet och språkväxling i Mikael Niemis roman *Mannen som dog som en lax*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://svenska.gu.se/publikationer/gu-iss/>
- Landqvist, Hans (2014a). ”’Ruottiksi’, translated Paul Muotka patiently. ’Kiitos.’” Mikael Niemi, Meänkieli and Readers Inside and Outside Tornedalen. *Acta Borealia: A Nordic Journal of Circumpolar Societies* 33 (1), 59–82. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/08003831.2014.905004/>
- Landqvist, Hans (2014b). ”’Saattana’, tackade Vera på felaktig finska och tog emot den.” Manifest språkväxling i Eija Hetekivi Olssons roman *Ingenbarnsland*. I: *Svenskans beskrivning* 33, 214–223. Red. Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Landqvist, Hans & Siv Björklund (2014). Att analysera flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska: förslag till analys av kontextuella faktorer. *VAKKI Publications* 3, 122–133.

- Landqvist, Hans & Sofia Tingsell (2013). [projektplan] Språk, samhälle och skönlitteratur (SSoS). Utveckling av verktyg för analys av språkmöten, flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Language and Literature: Special Issue: Code-switching in Literature: Expanding the Paradigm* (2015). 24 (2). [Citerat 30.8.2015.] Tillgänglig: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/language-and-literature/journal200860/>
- Latomaa, Sirkku (2012). Kielitilasto maahanmuuttajien väestöosuuden mittarina. *Yhteiskuntapolitiikka* 5/2012, 525–534.
- Lönnroth, Harry (2009). *Svenskt i Tammerfors. Tre undersökningar om språk och samhälle i det inre av Finland*. Tammerfors: Tampere University Press.
- Lönnroth, Harry (2014). ”Språket gör sitt till” – om tvåspråkighetens dynamik i en (f)inlandssvensk släktkrönika. *Finsk Tidskrift* 1/2014, 7–17.
- Montrul, Silvina (2010). Current Issues in Heritage Language Acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics* 30, 3–23.
- Niemi, Mikael (2000). *Populärmusik från Vittula*. Stockholm: Norstedts.
- Niemi, Mikael (2006). *Mannen som dog som en lax*. Stockholm: Norstedts.
- Norby, Catrin (2014). Svenskan i världen. Globala och lokala perspektiv. I: *Svenskans beskrivning* 33, 1–15. Red. Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Rydenvald, Marie (2014). ”eftersom jag har två språk”. *Språkbruk bland svensktalande ungdomar i Europa*. Göteborg: Institutet för svenska som andraspråk, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Schmitz-Emans, Monika (2004). Literatur und Vielsprachigkeit: Aspekte, Themen, Voraussetzungen. I: *Literatur und Vielsprachigkeit*, 11–26. Red. Monika Schmitz-Emans. Heidelberg: Synchron.
- Schottenius, Maria (2015). Körsång av sorgebrev och vardag. *Dagens Nyheter* 24.4.2015.
- Sebba, Mark (2012). Multilingualism in Written Discourse: An Approach to the Analysis of Multilingual Texts. *International Journal of Bilingualism* 17 (1), 97–118.
- Susanna Alakoski [www] = Susanna Alakoski. [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://susannaalakoski.se/>
- Svensson, Gudrun (2015). Translanguaging – att använda flerspråkighet i undervisningen. *Svenskläraren. Tidskrift för svenskundervisning* 3/2015, 24–26.
- Svensson, Jan & Anna-Malin Karlsson (2012). Inledning: text, textforskning och textteori. *Språk och stil* 22 (1), 5–30.
- Tidigs, Julia (2014). *Att skriva sig över språkgränserna. Flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Vasa universitet [www] = Språkvariation i text (SVIT). [Citerat 29.5.2015.] Tillgänglig: <http://www.uva.fi/sv/research/groups/phenomena/svit/>
- West, Markus (2012). Sisu på skolgården. *Hufvudstadsbladet* 7.2.2012.
- Westö, Kjell (2005). Förord, 7–10. I: Kjell Westö, *Lugna favoriter. Berättelser i urval 1989–2004*. Stockholm: Bonniers.
- Zemanek, Evi & Weertje Willms (2014). Polyglotte Texte – Einleitung. *Komparatistik online* 2/2014, 1–6. [Citerat 30.8.2015.] Tillgänglig: <http://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/36228/>
- Österberg, Regina (2011). *Elitläsare och amatörer. En studie om litteraturkritik i dagspress och i läsarbrev utifrån Svinalängorna av Susanna Alakoski*. Litteraturvetenskap C. Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.
- Östman, Carin (red.) (2015). *Det skönlitterära språket. Tolv texter om stil*. Stockholm: Morfem.

